

GAZDASÁG & TÁRSADALOM

Journal of Economy & Society

A TARTALOMBÓL:

Márk Joób:

Freiheit als Grundlage der moralischen Verantwortung
von Unternehmen und die Frage der Haftung

Joseph Huber:

Monetary and Banking Reform:
Bringing back in the monetary fundamentals of finance

Gabriella Dubcová:

Present Challenges of the International Business Ethics

Tomáš Dudáš

National Competitiveness of Slovakia
in the Context of Global Competitiveness Indexes

Emese Bruder - Csilla Obádovics:

Working but poor – countries with different path in European integration

Olaf H. Bode - Frank Brimmen - Ute Redeker:

Festlegung von Lohnuntergrenzen – tariflich oder gesetzlich

2012/1-2

SZÉCHENYI TERV

Gazdaság & Társadalom

Journal of Economy & Society

Megjelenik évente négy alkalommal
A kiadvány a TÁMOP - 4.2.2. B - 10/1 - 2010 - 0018. számú projekt keretében valósult meg
A folyóirat kiadását a Soproni Tudós Társaság támogatta

Főszerkesztő / Editor: Dr. Székely Csaba DSc

Főszerkesztő helyettes / Deputy Editor: Dr. Kulcsár László CSc

Szerkesztőbizottság / Associate Editors: Dr. Székely Csaba DSc, Dr. Fábián Attila PhD, Dr. Joób Márk PhD, Dr. Kulcsár László CSc

Szerkesztőségi munkatárs / Assistant: Szikra Andrea

Nemzetközi tanácsadó testület / International Advisory Board:

Prof. David L. Brown PhD (Cornell University, USA), Dr. Csaba László DSc (Közép Európai Egyetem, Budapest), Dr. Rechnitzer János DSc (Széchenyi István Egyetem, Győr), Dr. Nigel Swain PhD (School of History, University of Liverpool, UK), Dr. Caleb Southworth PhD (Department of Sociology University of Oregon, USA), Dr. Franz Schausberger PhD (Universität Salzburg, Österreich), Dr. Szirmai Viktória DSc (MTA Szociológiai Kutatóintézet, Budapest), Dr. Bóhm Antal DSc (MTA Politikai Tudományok Intézete, Budapest), Dr. Ingrid Schwab-Matkovits PhD (Fachhochschulstudiengänge Burgenland, Eisenstadt, Österreich), Dr. Bozidar Lekovic PhD (Faculty of Economics, Subotica, Serbia), Dr. Djerdji Petkovic PhD (Faculty of Economics, Subotica, Serbia).

Közlésre szánt kéziratok / Manuscripts:

Kéziratokat kizárólag e-mailen fogadunk, nem őrünk meg, s nem küldünk vissza!

A kéziratok formai és szerkezeti követelményeit illetően lásd a folyóirat hátsó belső borítóját. / We accept APA (Harvard) style only.

A kéziratokat és a közléssel kapcsolatos kérdéseket a következő e-mail címre várjuk: / Send manuscripts and letters by e-mail only to: la.kulcsar@gmail.com

A közlésre elfogadott kéziratok összes szerzői és egyéb joga a kiadóra száll. / Acceptance of material for publication presumes transfer of all copyrights to the Publisher.

A kéziratokat két független anonim bíráló értékeli. / Articles are refereed by anonym reviewers before publication.

Ismertetésre szánt könyveket az alábbi címre várjuk / Send books for review to:

Dr. Kulcsár László egyetemi tanár
Nyugat Magyarországi Egyetem, Sopron Erzsébet. u. 9. 9400 Hungary

Előfizetés: Intézményeknek: 2800 Ft./év; Egyéni előfizetés: 1700 Ft./év;
Példányonkénti ár: 700 Ft./dupla szám: 1400 Ft.

Nyomdai munkálatok / Printing: Scarbantia Nyomda - Palatia Kft.

H-9400 Sopron, Tarczy-Hornoch Antal u. 12.
Tel.: 99/702-001 | E-mail: nyomda@scarbantia.hu

ISSN 0865 7823

Copyright © 2012 Nyugat – magyarországi Egyetem Kiadó

Gazdaság & Társadalom

4. ÉVFOLYAM

2012.

1-2. SZÁM

TARTALOM

Table of Contents and Abstracts in English: See page 119

STUDIES

Freiheit als Grundlage der moralischen Verantwortung von Unternehmen und die Frage der Haftung

Márk Joób 3

Present Challenges of the International Business Ethics

Gabriella Dubcová 22

Monetary and Banking Reform. Bringing back in the monetary fundamentals of finance

Joseph Huber 38

Festlegung von Lohnuntergrenzen – tariflich oder gesetzlich

Olaf H. Bode – Frank Brimmen – Ute Redeker 54

National Competitiveness of Slovakia in the Context of Global Competitiveness Indexes

Tomáš Dudáš 74

Working but poor – countries with different path in European integration

Emese Bruder – Csilla Obádovics 88

Analysis of Commission Proposal on Direct Payments in 2014 - 2020

Fekete Pál Győző 98

KÖNYVISMERTETÉS – Három új könyv Kulcsár László könyvtárából (ismerteti Kulcsár László)

A társadalom, a jog, az intézmények és a mai problémák eredete 112

[Francis Fukuyama: A politikai rend eredete. Az ember előtti időktől a francia forradalomig, Akadémia Kiadó Budapest. 2012. 688 oldal [ISBN 9789630591935]

Eltérések és hasonlóságok az európai urbanizációs folyamatokban 114

[Viktória Szirmai (ed): Urban Sprawl in Europe. Similarities or differences?, Aula Kiadó, Budapest. 2011. 280 oldal [ISBN 9789633390153]

Minél jobban közeledünk feléje, annál inkább távolodik:

Svájc és Magyarország esete. 117

[Föderalizmus és Decentralizáció. Kézikönyv a svájci struktúrákról és a magyar hasznosíthatóságról. Szerk. Hajdú Zoltán és Kovács Sándor Zsolt. MTA Dunántúli Tudományos Intézet. Genfi Egyetem Európai Intézet. 2012.[ISBN 978-963-9899-58-2] 239. Oldal.

Table of Contents/Abstracts 119

közel egyidejű fejlettségi trendjének állapotát, amit az Aranybulla és a Magna Karta elfogadásának időbeli közelsége támaszt alá. Ezt a körülményt szeretettel használjuk a korai Magyar Királyság fejlettségének hangsúlyozásakor. Fukuyama azonban nem sok rokonságot vél felfedezni a két dokumentum között az időbeliségen kívül. Mind a két esetben más és más célja volt a királyi hatalom korlátozásának. Más és más társadalmi csoportok kötöttek szövetséget ennek kikényszerítésére, nálunk a különböző oligarchiák saját befolyásukat erősítették szövetségben a köznemességgel, a parasztság s a központi hatalom ellen. A gyenge központi hatalom képtelen volt a joguralom hiányában a parasztságra, a városi polgárságra támaszkodni, azokat hatékonyan segíteni. A központi vezetéstől az oligarchikus csoportok megvonták a támogatást, s egy - egy rivalizáló csoport saját bábjaikat igyekezett királlyá választani. A központi hatalom oly mértékben legyengült, hogy nem volt képes hatékony ellenállásra a török birodalommal szemben. Innen szinte egyenes út vezetett a függetlenség elvesztéséhez, a nemesi megyegyűlések és arisztokrácia oligarchikus megnyilvánulásaihoz, s az időnként fel-fel lángoló függetlenségi harcok kudarcaihoz. Nem volt tehát, illetőleg későn, kívülről érkezett törekvés a joguralom megteremtésére, létezésére, gyenge volt az állam, nem képezett ellensúlyt az arisztokráciával szemben, ennek megfelelően nem volt, illetőleg későn alakult ki a felelős kormány intézménye, amely főként a különböző érdekcsoportoknak volt felelős. Fukuyama itt finom megjegyzéseket tesz arra vonatkozóan is, hogy a jelenlegi helyzet ennek a sajátos modellnek továbbélését mutatja.

Mi lesz a következő kötetben? Nem sok információt tudhatunk meg erről, de azt megjegyzi a szerző, hogy a modellek egy-egy eleme veszít jelentőségéből, mások erősödnek ahogyan a társadalmi szerkezet is átalakul, illetőleg a gazdasági és politikai erőviszonyok változnak. Fukuyama jelenlegi könyve szintén nagy visszhangot keltett a világban (nemcsak a magyar kormányban), mint a korábbi, a „Történelem vége és az utolsó ember” című írás, s számos vezető egyetemen tett körút keretében előadásokon és konzultációk során foglalta össze 2011-2012- ben a könyvben kifejtett nézeteit. Aki szívesen meghallgatná és megnézné előadását könyvről, amit az UC International House Berkeleyben tartott, keresse a következő file-t a YouTube - on: Francis Fukuyama on „The Origins of Political Order,” 10/6/11.

Eltérések és hasonlóságok az európai urbanizációs folyamatokban

[Viktória Szirmai (ed): *Urban Sprawl in Europe. Similarities or differences?* Aula Kiadó Budapest. 2011. 280 oldal [ISBN 9789633390153]

A 21. század elején új jelenségek kerültek előtérbe a világ nagyvárosainak fejlődési vonulatában. Az egyik igen sok kutatót foglalkoztató kérdés az

urbanizáció, a városfejlődés divergálása, vagy konvergálása, más szóval vajon a mai viszonyok alapján a hasonlóságok, vagy a különbségek kerülnek előtérbe inkább? Nem könnyű a válasz erre a kérdésre, mivel bizonyítékok adódnak mindkét alternatívára, sőt az is felmerül, hogy vajon a városfejlődés új szakaszához érkeztünk-e el, vagy a posztmodern jelenségnek és felfogásnak megfelelően ettől ma még távol vagyunk, ha egyáltalán elérkezünk valaha ehhez az új szakaszhoz. A budapesti Aula Könyvkiadó nemrég megjelentetett tanulmánykötete ezért nem csak nagyon érdekes, hanem szakmailag is nagyon aktuális kérdéseket boncolgat. A kötet a hazai városszociológia vezető kutatójának, Szirmai Viktóriának részben írásában, valamint szerkesztésében jelent meg, amelynek központi témája az európai nagyvárosok 20-21. századbeli fejlődésének elemzése, az urbanizációs folyamatok közös jellemzői, valamint egy-egy nagyváros fejlődésének sajátosságai. Az elemzések és esettanulmányok a következő nagyvárosokról készültek: Budapest, Bécs, Párizs, Koppenhága. A könyv három részből áll.

Az első részt két elméleti tanulmány alkotja: Szirmai Viktória írása, amely a város térbeli alakulásának, gazdasági és társadalmi szerkezetének változásait, ezeknek a legfontosabb folyamatait, jelenségeit összegzi úgy, hogy egyben kitér a kötet nemzetközi szerzőgárdája által írt tanulmányok értékelésére is. A másik elméleti tanulmány a nemrég elhunyt Enyedi György akadémikus írása. Ez utóbbi írás a városfejlődés egyes szakaszait jellemzi. Négy ilyen szakaszt vázol fel, amelyek mindegyike világméretben lejátszódó városfejlődési folyamatokat összegez. Ezek a szakaszok térségenként hosszabb- rövidebb ideig tartanak, s időben és térben is eltolva, egymásba folyva jelennek meg, de általában minden térség nagyvárosai produkálják az egyes szakaszokat. Az első szakasz a robbanásszerű városnövekedés az egész világon jellemző, bár a kiváltó okok lényegesen különböztek Észak Amerikában, Dél Amerikában, Ázsiában, vagy Európában, a második szakaszt legjobban talán a szuburbanizáció jelenségének elterjedésével jellemezhetjük, a harmadik szakaszt a városkörnyéki és általában a vidéki térségek jelentős infrastrukturális fejlődése által és más kulturális tényezők által kiváltott „vissza a vidékre” folyamattal illelhetjük, amely (a második szakaszban bemutatott folyamattal együtt sok helyen, elsősorban az USA-ban) nem esett különösképpen jól a nagyvárosi vezetésnek, hiszen jelentős anyagi forráscsökkenést eredményezett. A negyedik szakaszt a globalizált világra jellemző urbanizációnak nevezte el Enyedi György, bár mint jelezte, erre az időszakra (lényegében máról van szó) jellemző folyamatokat a szakirodalom megállapításai ellenére nem tekintette soha új városnövekedési szakasznak. A dzsentifikáció, továbbá az egyes városközponti helyek újraeledése, funkció és demográfiai váltása a szakirodalomban erősen vitatott jelenségek és több értelmezéssel bírnak, hasonlóképpen az információ technológia folyamatok urbanizációs hatásaival. A globalizációnak a városfejlődésre, az urbanizációra gyakorolt hatásai véleményem szerint a világ nagyobbik részére

nem értelmezhetők, de maga a globalizációs jelenségek is sok kérdőjelet vetnek fel és nemcsak az urbanizációval kapcsolatban. A negyedik szakasz tehát elveszíti univerzalizmusát, jelenségeinek társadalmi, gazdasági kimenete bizonytalan. Ez pedig módszertanilag már ma is és a későbbi időkben is problémákat okozhat a városfejlődés globális folyamatait kutatók számára. „Majd meglátjuk, ha megéljük” fejezte be írását Enyedi György akadémikus célozva az elméleti és empirikus bizonytalanságokra. Sajnos ő már nem láthatja meg.

Szirmai Viktória bevezető tanulmánya az európai és az amerikai szuburbánus világ eltéréseivel indít (ha az olvasót mélyebben érdekli az amerikai szuburbánus világ, alapos elemzést olvashat a téma legjobb amerikai ismerőjétől, John C. Teaford-tól „The American Suburb” c. könyvében. Routledge. 2008), majd néhány gondolatot a kelet-európai sajátosságokról is olvashatunk. A város növekedése, mint jelzi nem probléma nélküli, hiszen ökológiai, demográfiai, közigazgatási jellegű negatív következmények sora adódhat, amelyek előre vetítik többek között a város és vidéke közötti feszültségeket, problémákat. A szuburbán térségek társadalma országonként és társadalmi rétegenként, valamint faji és kulturális szempontok alapján is különbözik. A kötetben közölt tanulmányok jól megvilágítják ezeket a különbségeket. A különbségek mellett azonban azokat az egyezéseket is, amelyek minden nagyvárosban megjelennek és térbeli elhelyezkedésüket jellemzik.

Az egyik legérdekesebb és sokszor vitatott jelenség az 1970-es években a szociológiában divatossá vált dzsentrifikáció jelensége, amelyet talán úgy ismertethetjük, hogy egy városi térség leromlásának és újraéledésének ciklikussága, amelynek keretében számos nagyvárosban a nagy jövedelmű professzionális népesség főként belvárosi alacsony értékű területekre költözik, majd felújítva azt (lakásokat, egyéb ingatlanokat), magas értékű és vonzó területté alakítja, gazdasági és egyéb előnyöket szerezve. Ez a körülmény azután újra megindítja a terület felértékelődését, s egyben elindítja az alacsonyabb jövedelmű népesség elvándorlását is. A dzsentrifikáció nem azonos módon, nem ugyanazon folyamat részeként mutatkozik meg a nagyvárosokban. Erre a talán Budapest a legjobb példa, ahol csak bizonyos belső területek mutatják a dzsentrifikáció klasszikus menetét, egyelőre a magasabb képzettségű csoportok nem mutatkoznak nagy mértékben mobilnak.

Szirmai a bevezető elméleti tanulmányának összefoglalójában kiemeli, hogy a globális városterjeszkedési trendek minden vizsgált nagyvárosnál megfigyelhetők voltak, a populációs trendek viszont különböző jelenségekből táplálkoztak. Végül megjegyzi, hogy a jövőt igen nehéz előre jelezni, mert az urbanizációs folyamatok mellett általánosabb érvényű európai folyamatok is, mint pl. a népesség öregedése is lejátszódnak, amelyek akár a migrációt is akadályozhatják.

A második és a harmadik rész az említett nagyvárosok sajátosságait elemző

tanulmányokat és eseteket tartalmaznak a nemzetközi szerzőgárda tollából, amelyek az említett Szirmai féle elméleti tanulmány egy-egy megállapításait támasztják alá. Összegezve, a tanulmánykötet a városi folyamatokat illetően igen fontos megállapításokat tartalmaz. Kiválóan betöltheti egy városszociológiai olvasókönyv (reader) szerepét egy angol nyelvű egyetemi kurzusban is.

Minél jobban közeledünk feléje, annál inkább távolodik: Svájc és Magyarország esete.

[Föderalizmus és Decentralizáció. Kézikönyv a svájci struktúrákról és a magyar hasznosíthatóságról. Szerk. Hajdú Zoltán és Kovács Sándor Zsolt. MTA Dunántúli Tudományos Intézet. Genfi Egyetem Európai Intézet. 2012.[ISBN 978-963-9899-58-2] 239. Oldal.

Svájcra szinte kizárólag csak pozitív hangvételű írások jelennek meg, társadalmi és politikai intézményrendszerét kívánatos példaként állítják sok más ország elé. Gyakran elfelejtik azonban azt, hogy ez az intézményrendszer hosszú évszázadok alatt, küzdelmek sokaságán keresztül formálódott és nyerte el mai formáját és tartalmát. Magyarország sokszor szötte azt az ábrándot, hogy „Kelet Svájcává” váljon, de minden alkalommal elfelejtették azt, hogy a svájci politikai rendszer kikristályosodásához szükséges idő és körülmények hiányoztak és hiányoznak ma is, akárcsak a nagy reformer gróf Széchenyi István esetében. Felmerül a kérdés, hogy akkor mi értelme van egy olyan tanulmánykötetnek, amelyik éppen egy eddig sok szempontból sikertelen ország és Svájc értékelését végezte el. A válasz egyszerűen az, hogy nagyon sok, mert a politikai elitnek szüksége van olyan utakra, amelyeket, ha nem is tud másolni, de elgondolkodtatja, s bizonyos területeken megérleli a változásokat.

A föderalizmus és decentralizáció c. könyv ezt a szerepet kívánja betölteni, s ez komoly feladat. A szerkesztők neve mellett érdemes megemlíteni az egyes tanulmányok szerzőit is: Bécsi Zoltán, Finta István, Francois Saint-Ouen, Hajdú Zoltán, Horváth Gyula, Kovács Sándor Zsolt, Nicolas Schmitt, Pálné Kovács Ilona, Somlyódy Péter Edit. A kötet foglalkozik a föderalizmus és a hatalommegosztás kérdéseivel, a regionális politika és a területfejlesztés összehasonlításával, a térszerkezetek összevetésével. A két ország közötti gazdasági kapcsolatok történetiségénél okkal hivatkozik a jelenlegi és korábbi gazdasági kapcsolatokra, de nem látjuk tisztán, hogy a magyar környezet igazodott-e elemeiben a svájci gazdasági törekvésekhez Magyarországon, vagy a svájci üzleti magatartás vette fel a keleti viselkedésformákat a nagyobb eredményesség érdekében. Valószínűleg mind a kettő igaz, legalábbis a felszínen, s a kérdés inkább az, hogy melyik hat erősebben.

A föderalizmus veszélyes fegyver, s csak akkor tölti be szerepét, ha kell